
Meta-Synthesis as a Method for Synthesizing Qualitative Researches

Abed Abedi Jafari; (PHD Student in Tehran University, Email: abedijafari@yahoo.com)

Mojtaba Amiri; (Tehran University, Email: mamiry@ut.ac.ir)

ARTICLE INFO

Article history

Received: 22 April 2019

Revised: 15 May 2019

Accepted: 26 May 2019

Published online: 22 June 2019

Key words:

Meta-Synthesis, Qualitative
Meta-Synthesis, Qualitative
Meta-Analysis, Qualitative
Meta-Analysis Synthesizing
of Qualitative Researches,
Qualitative Method

ABSTRACT

Using qualitative methods for studying and interpreting various phenomena in Humanities and Social Sciences' researches are increasing. It could be seen phenomena those have been studied in different qualitative researches are the same. Existence of multiplicity of qualitative researches about single phenomenon has made possible new interpretations about it by synthesizing these Researches' methods. The meta-synthesis method is one of the emerging qualitative researches methods that its use in social sciences' researches is expanding. This method is used to provide new explanations of a phenomenon by systematically interpreting the results of qualitative researches. Importance of learning meta-synthesis method, its stages, its applications, its validation process and common difficulties in its using is increasing more by Increasing use of this method. This paper is going to present similarities and differences of meta-synthesis compared with other similar methods, identify the processes needed to conduct this research method, the reliability of it, and finally common errors were made in its application, by using the diverse methodological literature on this research method.

فرا ترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی

عابد عابدی جعفری (دانشجوی دکتری، دانشگاه تهران، abedijafari@yahoo.com)
مجتبی امیری (دانشگاه تهران mamiry@ut.ac.ir)

اطلاعات مقاله

دریافت: ۲ اردیبهشت ۹۸
بازنگری: ۲۵ اردیبهشت ۹۸
پذیرش: ۵ خرداد ۹۸
انتشار: ۱ تیر ۹۸

چکیده

در میان مطالعات حوزه علوم انسانی و اجتماعی، تعداد پژوهش‌هایی که برای بررسی و تفسیر پدیده‌ها از روش‌های کیفی بهره می‌برند رو به افزایش است. در بسیاری از موضوعات می‌توان مطالعات کیفی متعددی را یافت که پدیده مشترکی را مورد بررسی قرار داده‌اند. تعدد مطالعات کیفی در مورد یک پدیده واحد، این امکان را فراهم آورده تا با سنتز این مطالعات، امکان ایجاد تفسیری جدید از پدیده‌ای انسانی و یا اجتماعی حاصل گردد. روش فراترکیب از روش‌های نوظهور در مطالعات کیفی است که استفاده از آن در تحقیقات علوم اجتماعی رو به گسترش است. این روش جهت تفسیر سیستماتیک نتایج مطالعات کیفی برای تبیینی جدید از پدیده مشترک مورد مطالعه، استفاده می‌شود. افزایش بهره‌گیری از این روش، باعث اهمیت آشنایی محققان با جایگاه فراترکیب، مراحل انجام، نحوه اعتبارسنجی و مشکلات متداول در استفاده از آن می‌گردد. این مقاله با استفاده از ادبیات روش‌شناسی متنوع روش فراترکیب، با مشخص کردن تشابه و تفاوت این روش با سایر روش‌های مشابه، پیشنهاد مراحل فرایند تحقیق، شیوه افزایش اعتبار این نوع از تحقیقات و در نهایت اشتباهات شایع در استفاده از این روش را ارائه می‌نماید.

واژگان کلیدی

فرا ترکیب، متاسنتز کیفی،
فرا تحلیل کیفی، سنتز
مطالعات کیفی، روش
کیفی

۱. بیان مسئله

تا چهار دهه پیش، دانشمندان علوم اجتماعی به نحوه بررسی ادبیات که شامل یافته‌های تجربی، نحوه بررسی آن، خلاصه‌سازی و تفسیر تحقیقات گذشته است توجه اندکی داشته‌اند. این نادیده انگاشتن روشی برای بررسی سیستماتیک ادبیات، وقتی به چشم آمد که انفجار تعداد پژوهشگران اجتماعی در دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ موجب افزایش قابل توجهی در تحقیقات علوم اجتماعی شد (Cooper, 2016, p. 2). همچنین دسترسی آسان و کم‌هزینه به انبوهی از مقالات و مطالعات در موضوعات مورد علاقه محققان که به کمک فناوری ارتباطات و اطلاعات میسر گردید، نیاز به روش‌های علمی برای بررسی ادبیات را آشکار نمود.

در حال حاضر در میان مطالعات حوزه علوم اجتماعی، تعداد مطالعاتی که برای بررسی و تفسیر پدیده‌ها از روش‌های کیفی بهره می‌برند رو به افزایش بوده و در بسیاری از موضوعات می‌توان مطالعات کیفی متعددی را یافت که پدیده مشترکی را مورد بررسی قرار داده‌اند. تعدد مطالعات کیفی در مورد یک پدیده، این امکان را فراهم آورده تا با سنتز آن‌ها بتوان خروجی‌های جدیدی ایجاد کرد. «شواهد حاصل از سنتز مطالعات کیفی می‌تواند بینشی عمیق را به پدیده مورد مطالعه ارائه دهد» (Ring, et al., 2011, p. 18) «سنتز تحقیقات کیفی اجازه می‌دهد تا دانش حاصل از مطالعات کیفی در مورد پدیده‌ای خاص در درک وسیع‌تر، عمیق‌تر و جامع‌تر از آن پدیده حاصل شود» (Aguirre & Bolton, 2014, p. 280). از این رو، روش‌های متعددی برای سنتز جمعی از مطالعات در حال گسترش می‌باشد. «سنتز مطالعات کیفی، روش جدید در حال ظهوری است و رویکردهای پرشماری وجود دارند

که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد» (Ring, et al., 2010, p. 7).

روش فراترکیب یکی از روش‌های جدید سنتز در حوزه مطالعات کیفی است که می‌تواند در گسترش و خلق تئوری‌ها، محققان علوم اجتماعی را یاری رساند. این مقاله با مرور ادبیات موجود روش‌شناسی فراترکیب، در پی تبیین جایگاه این روش در بین سایر روش‌های تحلیل ادبیات و همچنین ارائه مراحل انجام این روش در مطالعات کیفی است.

۲. روش فراترکیب

برای «سنتز مطالعات کیفی به صورت تفسیری» از عناوین فراترکیب^۱، فراتحلیل کیفی^۲، فراترکیب کیفی^۳ و فراترکیب تفسیری^۴ استفاده می‌شود. اما اغلب واژه مورد استفاده برای این روش، فراترکیب کیفی است (Timulak, 2009, p. 592). ایده فراتحلیل کیفی به نظر می‌رسد در اصل به طور رسمی توسط استرن و هریس^۵ در سال ۱۹۸۵ پیشنهاد شده است (Schreiber, et al., 1997). «در حال حاضر نسخه‌های فراتحلیل کیفی، در رشته‌های جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، آموزش و بیشتر در رشته پرستاری استفاده می‌شود (Timulak, 2009, p. 292).

«فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که یافته‌های سایر تحقیقات کیفی در زمینه یک موضوع را به عنوان داده به کار می‌گیرد؛ بنابراین، نمونه‌های مطالعه فراترکیب را مطالعات کیفی تشکیل می‌دهند که محقق بر اساس سوال پژوهی مورد علاقه، آنها را وارد مطالعه می‌کند» (Sandelowski, 2008, p. 105). «درواقع، فراترکیب به گروهی از رویکردها و روش‌هایی اطلاق می‌شود که برای سنتز و ترکیب یافته‌های مطالعات کیفی با

4. Interpretation of meta-synthesis
5. Stern and Harris

1. Meta Synthesis
2. Qualitative Meta-Analysis
3. Qualitative Meta Synthesis

تشریح تئوری، و ۳) توسعه تئوری. با توجه به شری‌بر و همکاران، فراتحلیل کیفی باید به ساخت نظریه‌های انتزاعی‌تر، به توصیف دقیق‌تر تئوری‌ها (توضیح تئوری) و به ارائه کلی بیشتر تصویر جامع از یک حوزه مطالعاتی (توسعه تئوری) پردازد» (Timulak, 2009).

«سنتز یک مجموعه جمعی از تحقیقات کیفی یا قوم‌نگاری برای شناسایی موضوعات مشترک و/یا مقایسه و مقایسه گروه‌های مختلف در یک موضوع کلی، بینش عمیق‌تری را فراهم می‌کند که ممکن است در یک مطالعه واحد در دسترس نباشد» (Erwin, et al., 2011, p. 187). «رویکرد فراترکیب کیفی نه تنها برای شناخت مطالعات تحقیقات چندگانه مهم است، بلکه توانایی شناسایی شکاف‌ها و ناکارآمدی‌های محتوایی تحقیق را دارد و می‌تواند عمق ابعاد و تفسیر را به مطالعات کیفی اضافه کند» (Major & Savin-Baden, 2010).

۲-۱ تفاوت فراترکیب با روش‌های مشابه

«برای افزایش درک بیشتر، باید بتوان سنتز کیفی را از روش‌های مشابه مانند فرا تحلیل (متاآنالیز کمی)، بررسی سیستماتیک، بررسی ادبیات و ... متمایز کرد» (Aguirre & Bolton, 2014, p. 281). از دیدگاه زیر^۱ فراترکیب صرفاً بررسی ادبی متشکل از یک حوزه خاص و یا تجزیه و تحلیل ثانویه داده‌های اولیه از یک گروه از مطالعات تحقیقاتی نیست؛ بلکه تفسیری از یافته‌های مطالعات انتخاب شده است. به عبارت دیگر، محققانی که فراترکیب را استفاده می‌کنند، نه تنها سنتز یافته‌های یک مجموعه با دقت انتخاب شده از مطالعات را انجام می‌دهند، بلکه به طور جدی به تجزیه و تحلیل و تفسیر پیچیده و عمیق این داده‌ها می‌پردازند (Zimmer, 2006, p. 312). «در فراترکیب اگرچه مطالعات زیادی مرور می‌شوند، اما هدف از این کار تنها انتقاد به تحقیقات انجام شده نیست، بلکه

هدف ارائه تفسیر جدیدی از پدیده تلاش می‌کنند» (Finfgeld-Connett, 2006, p.894). فراترکیب می‌تواند به نوبه خود تفسیر، مقایسه و ترجمه مطالعات کیفی مختلف را با استفاده از یک دستگاه مفهومی متفاوت، به یک دانش جامع تبدیل نماید (Bergdah, 2019, p.1). «این تفاسیر در حقیقت برداشت‌ها و استنتاج‌هایی هستند که از بررسی تمام مقالات مرتبط با آن پدیده خاص مشتق شده‌اند و بنابراین یافته‌ها و تفاسیر جدیدی که از مطالعه فراترکیب به دست می‌آید، در هیچ یک از مقالات اولیه یافت نمی‌شود» (Sandelowski & Barroso, 2003, p.158). «مطالعات کیفی دیدگاه‌های مستقل از یک پدیده خاص را ارائه می‌کنند که یک گروه ویژه در یک وضعیت اختصاصی تجربه کرده است، اما ترکیبی از این مطالعات در فراترکیب کیفی به ما اجازه می‌دهد که ببینیم که تجربه مشترک این پدیده چیست و جنبه‌هایی متفاوت آن کدامند؟» (Aguirre & Bolton, 2014, p.283). فرا تحلیل کیفی، تفسیر جدید و «یکپارچه‌ای از یافته‌ها می‌باشد که بسیار محکم‌تر از نتایج حاصل از تحقیقات فردی است» (Finfgeld, 2003, p.894).

در میان مطالعات کیفی، روش «فراترکیب کیفی» رویکردی منسجم برای تجزیه و تحلیل داده‌ها است. این فرایند محققان را قادر می‌سازد یک پرسش تحقیق مشخص را شناسایی کرده و سپس به دنبال یافتن، انتخاب، ارزیابی، خلاصه کردن و ترکیب شواهد کیفی برای بررسی پرسش‌های تحقیق باشند. این فرایند با استفاده از روش‌های کیفی دقیق و به منظور ترکیب مطالعات کیفی موجود برای ایجاد معنای بیشتر از طریق یک فرایند تفسیری بهره می‌برد» (Erwin, et al., 2011, p.186). «هدف اصلی فراتحلیل کیفی تولید دانش است. از این منظر، شری‌بر و همکاران (۱۹۹۷) سه هدف برای تحقیقات فراتحلیل کیفی را مطرح می‌کنند: (۱) ساخت نظریه، (۲)

1. Zimmer

مطالعات کیفی، خلاصه‌ای ساده شامل یافته‌های مطالعات نیست، بلکه آن‌ها را تفسیر می‌کند تا بینش‌های جدید را فراتر از آنچه که از مطالعات فردی حاصل می‌شود، ایجاد کند. (Campbell, et al., 2003, p. 647).

«فرا ترکیب از تجزیه و تحلیل ثانویه متفاوت است، از این حیث که در تجزیه و تحلیل ثانویه، داده‌های اولیه خام موضوع تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند، در حالی که فرا ترکیب نتایج را و نه داده‌های خام را تجزیه و تحلیل می‌کند» (Sandelowski & Barroso, 2007, p. 20).

همچنین فرا ترکیب را باید از فرا تحلیل متمایز دانست. نجفی و همکاران در تمایز بین فرا ترکیب و فرا تحلیل بر شش عامل تأکید می‌کنند. جدول زیر این تفاوت‌ها را نشان می‌دهد. (نجفی و دیگران، ۱۳۹۱: ۳۲۲).

هدف آن است که افق دید افراد گسترش یافته و دانش جدیدی ایجاد شود» (Sandelowski, et al., 1997, p.367). «به طور خلاصه، مهم این است که به یاد بیاوریم این رویکرد صرفاً یک بررسی جامع یا خلاصه‌ای از ادبیات موجود نیست، بلکه یک سنتز و تحلیل بسیار پیچیده از تحقیقات کیفی است» (Erwin, et al., 2011, p.189). بر خلاف تحلیل‌های کمی (به عنوان مثال فراتحلیل) که برای ارزیابی یا برآورد میزان اثر مداخلات از طریق ادغام داده‌های عددی آماری عمل می‌کنند، سنتز کیفی (به عنوان مثال فرا ترکیب) گرایش به اکتشافی در طبیعت پدیده، گسترش درک درستی از موضوع مطالعه از طریق یکپارچه‌سازی چندین مطالعه کیفی مرتبط با یکدیگر دارد (Ring, et al., 2010, p. 3). لازم به یادآوری است که سنتز

بعد	متاسنتز	متاآنالیز
هدف	تفسیر یکپارچه یافته‌های به دست آمده از هر یک از مطالعات کیفی با هدف دستیابی به سطح ادراکی و مفهومی جدید و یا نظریه‌های جدید	بررسی کمی و ترکیب نتایج مطالعات مشابه با استفاده از آزمون‌های آماری با هدف فراهم‌آوری تفسیر کلی و همگانی در مورد سؤال تحقیق و افزایش توان آماری نتایج
واحد مطالعه	مطالعات کیفی	مطالعات کمی
گام‌های مطالعه	فرموله کردن سؤال / طراحی مطالعه / جستجوی منابع / ارزیابی کیفیت مقالات / استخراج داده‌ها برای آنالیز / تحلیل و تفسیر داده‌ها	فرموله کردن سؤال / طراحی متاآنالیز / جستجوی منابع / ارزیابی کیفیت مقالات / استخراج داده‌های مرتبط / محاسبه اندازه اثر / تحلیل داده‌ها
یافته‌ها	تفسیر جدید از مفهوم مورد مطالعه / ساخت، شرح و توسعه تئوری	نتایج کمی، محاسبه اندازه اثر و تخمین توان آزمون
مزایا	فراهم کردن پل ارتباطی بین تحقیقات کیفی و عملکرد مبتنی بر شواهد در بالین، آرایه شناخت جامع‌تر نسبت به پدیده مورد بررسی، ساخت تئوری، طراحی مدل، اعتباربخشی، تکمیل تئوری، توصیف، تفسیر و روشن‌سازی نظریه‌ها	ترکیب نتایج عددی حاصل از چند مطالعه، برآورد دقیق مشخصه‌های توصیفی، رفع چالش‌های موجود ناشی از وجود پاسخ‌های متعدد به یک سؤال پژوهشی واحد
محدودیت‌ها	تورش انتشار، طولانی بودن فرایند جستجوی منابع، نیاز به تیم متخصص و تجربه جهت تحلیل و تفسیر یافته‌ها	تأکید بیش از حد بر اثرات انفرادی، تورش انتشار، دشواری تحلیل نتایج به دلیل جستجوی ناقص منابع

جدول ۱: تفاوت روش‌های فراتحلیل و فرا ترکیب (منبع: نجفی و دیگران، ۱۳۹۱)

شکاف در تحقیقات، افزودن وسعت درک به دانش موجود، ارائه مدارک برای ارزیابی یا پیاده‌سازی یک خدمت ... و کمک به تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد ... باشد (Britten, et al., 2002, p. 209).

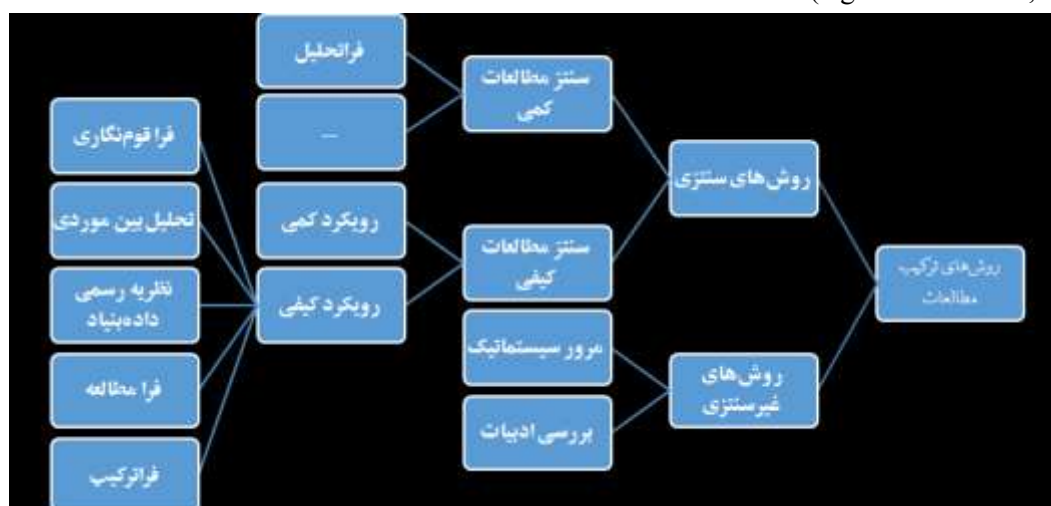
بنابراین، داده‌های ترکیبی فراتر از آن چه توسط مطالعات کیفی اولیه ارائه می‌شوند فراتر از سایر بررسی‌ها نظام‌مند و فراتحلیل است. نتیجه تلفیق ممکن است شامل ایجاد نظریه‌های جدید، ایجاد مدل‌های مفهومی، شناسایی

۲-۲ جایگاه فرا ترکیب در سنتز مطالعات کیفی

«سنتز مطالعات کیفی روش جدید در حال ظهوری است و رویکردهای زیادی برای آن وجود دارد که می‌تواند توسط پژوهشگران مورد استفاده قرار گیرد» (Mohammed, et al., 2016, p. 1). دو رویکرد عمده به سنتز مطالعات کیفی در بین محققان قابل تشخیص است. «برخی از محققان بر این فرضیه عمل می‌کنند که یک سنتز کیفی یک فرآیند جمع‌کننده است، در حالی که دیگران سنتز کیفی را به عنوان یک فرآیند تفسیری می‌بینند. سنتز یکپارچه‌سازی یک رویکرد کمی (به عنوان مثال تعیین اندازه اثر از طریق فرکانس و شدت) (Sandelowski & Barroso, 2003 ; 2007). از سوی دیگر، سنتز تفسیری بر توسعه نظری (Dixon-Woods et al., 2006) و توسعه مفهوم تمرکز می‌کند و از پایه روش‌شناسی کیفی سنتی استفاده می‌کند که ویژگی‌های کمی را به نمایش گذاشته است. تفاوت‌های چندگانه بین این دو رویکرد و همچنین برخی از شباهت‌ها وجود دارد» (Aguirre & Bolton, 2014, p. 281).

«روش‌های تفسیری زیادی برای سنتز کیفی وجود دارد؛ مواردی که اغلب مورد استفاده قرار می‌گیرند عبارتند از: فراقوم‌نگاری^۱، تجزیه و تحلیل بین موردی^۲، نظریه رسمی داده‌بنیاد^۳ و فرامطالعه^۴» (Aguirre & Bolton, 2014, p. 282).

«فراقوم‌نگاری می‌کوشد روابط بین و درون مطالعات فردی را از طریق استعاره‌ها بیان کند» (Noblit & Hare, 1988). «نظریه رسمی داده‌بنیاد که گسترش نظریه داده‌بنیاد است یک روش تطبیقی ثابت را برای جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و توسعه نظریه استفاده می‌کند» (Corbin & Strauss, 2008). «با این حال، این روش‌شناسی‌ها، روش یا راهبرد نمونه‌گیری را در مورد ارزیابی مطالعات فردی نشان نمی‌دهد» (Aguirre & Bolton, 2014, p. 282). فرامطالعه یک روش نظام‌مند چند مرحله‌ای است که فرا تئوری، فراروش و فراتحلیل را شامل می‌شود. در نمودار زیر جایگاه روش فراترکیب بین سایر روش‌های مشابه در ترکیب مطالعات نشان داده شده است.

نمودار ۱: جایگاه روش فراترکیب در روش‌های ترکیب مطالعات

3 grounded formal theory
4 meta-study

1 meta-ethnography
2 cross-case analysis

۳. فرایند انجام فراترکیب

«فرا ترکیب یک فرآیند است که شامل گام‌های (یا فاز) گسسته‌ای است که محقق را قادر می‌سازد تا یک پرسش تحقیق خاص را شناسایی کرده و سپس به جستجو، انتخاب، ارزیابی، خلاصه کردن و ترکیب شواهد برای پاسخگویی به سوال تحقیق پردازد. این فرایند با استفاده از روش‌های کیفی دقیق برای ترکیب مطالعات کیفی موجود برای ایجاد معنای بیشتر از طریق یک فرایند تفسیری انجام می‌شود. نویسندگان مختلف این فرایند را تا حدودی متفاوت توصیف کرده‌اند، اما اساساً مشابه هستند»

(Erwin, et al., 2011, p. 191). در مدل‌های مختلف که برای فراترکیب کیفی ارائه شده است در عین مشابهت‌های زیاد و یکسان بودن کلیت فرایند، تفاوت‌هایی نیز قابل ملاحظه است. از جمله این تفاوت‌ها، تعداد مراحل ذکر شده برای انجام این روش است. فرایند ارائه شده توسط اروین و همکاران از تعداد کمتری از مراحل برخوردار است و در عین حال تمامی اقدامات لازم برای فراترکیب را شامل می‌شود.

اروین و همکاران فرایند فراترکیب را در شش گام معرفی می‌کنند:

نمودار ۲: مراحل انجام فراترکیب

مرحله ۱: طرح روشن مسئله و سوال تحقیق

در این مرحله مانند تمامی تحقیقات، احتیاج به تدوین سوال تحقیق است. کوپر در این مرحله که آن را «تدوین مسئله» نامگذاری می‌کند، معتقد است باید به این سوال پاسخ دهیم که «مفهوم یا مداخله‌ای که می‌خواهیم مطالعه کنیم چیست؟ و در پاسخ دادن به این سؤال‌ها، تعیین می‌کنید که کدام شواهد تحقیق، مربوط به مسئله (یا فرضیه) مورد علاقه (و غیر مرتبط) است. همچنین، در هنگام تشکیل مسئله، شما تصمیم می‌گیرید که آیا علاقه‌مند به توصیف ساده متغیر(ها) هستید یا علاقه‌مند به بررسی رابطه بین دو یا چند متغیر می‌باشید» (Cooper, 2016, p. 20). «به طور کلی، توصیه می‌شود که حوزه تحقیق به اندازه کافی گسترده باشد تا کاملاً پدیده مورد علاقه را به خود جلب کند. در مقابل، باید به اندازه کافی متمرکز باشد

تا اطمینان حاصل شود که یافته‌ها برای ارائه دهندگان خدمات، محققان و سیاست‌گذاران مهم است. (Finfgeld, 2003, p. 898) «سوال تحقیق در فراترکیب باید در حیطه مطالعات قبلی محقق بوده و از علاقه‌مندی علمی وی نشأت گرفته باشد.» (Finlayson & Dixon, 2008, p. 66). همچنین «وجود اهداف واضح و شفاف سبب تمرکز محققان شده و تصمیم‌های مرتبط با نمونه‌گیری و شیوه سنتز ساده‌تری اتخاذ خواهد شد» (Finlayson & Dixon, 2008, p. 66).

مرحله ۲: جستجوی جامع ادبیات

«تلاش‌های قابل توجه برای ایجاد یک لیست جامع از مطالعات ممکن در فراترکیب ضروری است. محققان با شناسایی کلمات کلیدی می‌توانند به تمام پایگاه‌های

در ادبیات موجود در مورد فراترکیب، در مورد اینکه آیا مطالعات نمونه می‌تواند از روش‌های مختلف کیفی استفاده کرده باشند یا خیر، نظرات متفاوتی وجود دارد (Aguirre & Bolton, 2014, p. 285). در فراترکیب، برای انتخاب جامعه آماری دو رویکرد متفاوت وجود دارد. رویکرد اول بر یکسان بودن روش تحقیق در تمام جامعه آماری تاکید می‌کند (مثلاً Jensen & Allen, 1996) اما رویکرد دوم به محققان این اجازه را می‌دهد که مطالعات با روش‌های کیفی مختلف را در جامعه آماری خود داشته باشند به عنوان مثال (Finfgeld, 2003, p. 899). در رویکرد اول به یکدست بودن مطالعات برای سنتز تاکید می‌شود در حالیکه رویکرد دوم، تفاوت روش‌ها را به عنوان تفاوت در تجربه درک یک پدیده مشترک ارجحیت می‌دهد.

مرحله ۳: ارزیابی دقیق تحقیقات برای امکان ورود به فراترکیب

در این مرحله باید مشخص شود کدام یک از تحقیقات کیفی برای انجام سنتز دارای شرایط ورود به تحقیق می‌باشند. «قبل از انجام فراترکیب، مطالعات اولیه که قرار است وارد پژوهش شوند باید مورد ارزشیابی و نقد قرار گیرند. معیارهای نقد و الگوی مورد بررسی باید مورد توافق محققان باشد. چنانچه معیاری برای نقد از ابتدای مطالعه مورد توجه قرار نگرفته است، محققان باید تا انتهای مطالعه بدون توجه به آن معیار، مقالات را وارد مطالعه خود نمایند» (Bondas & Hall, 2007, p. 117). «مشخص بودن معیارهای ورودی و تناسب آن‌ها بسیار با اهمیت است و نباید کم‌اهمیت تلقی شود؛ زیرا این معیارها تعیین کننده ورود یا عدم ورود مطالعاتی است که برای اجرای یک فراترکیب انتخاب می‌شوند و به طور مستقیم بر روی کیفیت و حوزه آن تاثیر می‌گذارد» (Cooper, 2016, p. 112). «وظیفه کلیدی در این مرحله آن است که باید تعیین کنید چه مطالعاتی لازم است ارزیابی شود و چه

موجود در داخل محدوده تاریخ، دسترسی پیدا کنند. از این رو آشنایی با نحوه استفاده از پایگاه داده‌های مختلف براساس سرفصل‌های موضوع و جمع‌آوری تحقیقات مشخص شده از جمله ادبیات خاکستری مانند پایان‌نامه‌ها و گزارش‌های تحقیقاتی باید حاصل باشد. معیارهای ورود و خروج از مقالات ممکن است نیاز به سیالیت و انعطاف پذیری داشته باشد» (Erwin, et al., 2011, p. 192). مرحله جمع‌آوری اطلاعات از تحقیق، شامل انتخاب در مورد جمعیت عناصر می‌شود که هدف مطالعه است. در پژوهش اولیه علوم اجتماعی، هدف معمولاً شامل افراد یا گروه‌های انسانی می‌شود. در سنتز تحقیق، شناسایی جمعیت هدف با توجه به این واقعیت که می‌خواهید برای نتیجه‌گیری در مورد دو هدف اقدام کنید پیچیده است. اولاً، قصد دارید نتیجه تجمیعی را ارائه کنید که منعکس‌کننده نتایج تمام تحقیقات قبلی در مورد مشکل است. دوم، امیدوار هستید مطالعات را به افراد یا گروه‌هایی که در حوزه موضوعی تمرکز دارند، تعمیم دهید (Cooper, 2016, p. 21). برای محققانی که مطالعات خود را به شیوه فراترکیب انجام می‌دهند ایده‌آل آن است که همه مطالعات مرتبط در حوزه مورد نظر و نه نمونه‌ای از آنها را وارد مطالعه کنند (Sandelowski, et al., 1997, p. 369).

محققین در فراترکیب باید از ابتدا تصمیم‌گیرند که چه نوع مطالعاتی را در تحقیق وارد می‌کنند. بخش از تصمیم درباره انتخاب مطالعات، به منتشر شدن و یا منتشر نشدن تحقیقات برمی‌گردد. همچنین به این سوال نیز باید پاسخ داده شود که مطالعات فقط به مقالات پژوهشی چاپ شده در مجلات علمی محدود می‌شود و یا شامل گزارش‌ها، کتاب‌ها و یا رساله‌ها نیز می‌گردد. «اکثر مطالعات با روش فراترکیب از مطالعات منتشر شده در مجلات بررسی شده توسط داوران علمی استفاده می‌کنند و کمتر کسی از مطالعات منتشر نشده، به اصطلاح «ادبیات خاکستری» استفاده می‌کند (Conn, Valentine, Cooper, & Rantz, 2003, p. 256)

بازخوانی یافته‌ها از هر مطالعه شروع می‌شود و به تدریج به سمت سنتز و تفسیر یافته‌ها در طول مطالعات حرکت می‌کند. (Finfgeld, 2003, p.900) بنا بر در روش اول تفسیر پژوهشگر از هر مقاله فقط تحت تاثیر مطالعات تحلیل شده در تحقیق می‌باشد. دومین روش تحلیل مقاله بر اساس چارچوبی از پیش تعیین شده می‌باشد. در این روش کدهای از پیش تعیین شده‌ای برای تجزیه و ترکیب مفاهیم و ارتباطات بین آن‌ها وجود دارد. «محققان ممکن است قبل از تولید داده‌های رمزگذاری شده با یک لیست از کدها شروع کنند و هر مطالعه را در انزوا بررسی کنند.» (Finfgeld, 2003, p.900)

«متاآنالیز کیفی، مانند هر تحلیل کیفی، نیازمند ترکیب نهایی یافته‌هاست» (Timulak, 2009, p. 298). «سنتز نهایی زمینه‌ای خواهد بود که بر اساس آن، ارزش فراترکیب داوری شود و بنابراین، باید صراحتاً بیان کند که چگونه کل از مجموع اجزای تشکیل دهنده بزرگتر است.» (Walsh & Downe, 2005, p.209). «تنگ و همکاران (Tong, et al., 2008) از یک رویکرد سنتز استفاده کردند که توسط نوبلیت و هار (Noblit & Hare, 1988) ایجاد شده است. آن‌ها با استفاده از یک روش مقایسه ثابت، مقالات جدید را با سایر مطالعات قبلی مقایسه و تجزیه و تحلیل کردند. محققان هر مقاله را بارها و بارها خواندند تا اطمینان حاصل کنند تمام مفاهیم و روابط بررسی شده است. آن‌ها با استفاده از فرمت ساختارهای مرتبه اول، مرتبه دوم و سوم، مطالعات را تجزیه و تحلیل و تفسیر کردند. ساختارهای مرتبه اول به متن با نقل قول از نویسندگان اصلی مرتبط بود، ساختارهای مرتبه دوم، تم‌های تفسیری است که توسط محققان اصلی ایجاد شده است، و ساختارهای مرتبه سوم، برساخته از سنتز مطالعات متعدد هستند که موضوعات جدید و مشترک را ساخته‌اند (Erwin, et al., 2011, p. 194).

«این مرحله نیاز به برنامه‌ریزی برای آموزش افرادی

ویژگی‌هایی باید در ارزیابی به حساب آید. محققان باید از معیارهای مورد استفاده جهت ورود و خروج خاص را روشن سازند. این مرحله شامل توسعه ابزاری برای تعیین شباهت‌های مطالعات با استفاده از پارامترهای مقایسه مانند اهداف تحقیقاتی اعلام شده، سؤالات پژوهش، روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها و انواع یافته‌ها است (Erwin, et al., 2011, p. 192).

دیکسون- وودز و همکاران برای تعیین ماندن یک مطالعه در تحقیق فرا ترکیب از پرسش‌های زیر استفاده کرده‌اند «آیا پرسش‌های تحقیق روشن است؟» «آیا جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل، مرتبط با سوال تحقیق است؟» و «آیا ادعایی که توسط شواهد کافی حمایت شده‌اند، استفاده شده است؟» (Dixon-Woods, et al., 2004, p. 224).

ساندلوسکی و همکاران ورود حداقل ۱۰-۱۲ مطالعه اولیه را توصیه می‌کنند (نجفی و دیگران، ۱۳۹۱، ص ۳۲۶). برای این منظور اروین و همکاران ۱۵ سوال را در غالب چهار دسته پیشنهاد می‌کنند. با اختصاص یک نمره به هر سؤال در بهترین حالت، یک مطالعه می‌تواند ۱۵ نمره بدست آورد. این چهار دسته شامل مسئله تحقیق، هدف، روش، یافته‌ها و در نهایت، تحلیل می‌شوند (Erwin, et al., 2011, p. 194).

«در طول فرآیند جستجو، توصیه می‌شود محققان یک نمودار اجباری برای نشان دادن روند جمع‌آوری داده‌ها، بازبینی، حذف و اضافه کردن آن‌ها ایجاد کنند» (Aguirre & Bolton, 2014, p. 284).

مرحله ۴: سنتز نتایج تحقیقات کیفی

در تجزیه و تحلیل یافته‌های هر کدام از مطالعات منتخب جهت سنتز، دو روش متداول وجود دارد. اول روش تحلیل هر مقاله بدون در نظر گرفتن چارچوب مفهومی است. «در این موارد، روند تجزیه و تحلیل داده‌ها با

است؟» «آیا در نهایت، سؤال پژوهش باید تغییر کند؟» و «چه کسی مخاطب نتایج این مطالعه است؟». در مرحله دوم به این سوال پاسخ داده می‌شود که «آیا گسترده مطالعات جمع‌آوری شده کامل بوده است؟» در مرحله سوم، دیگر سؤالات خودبازتابی شده ممکن است بررسی شود مانند اینکه «آیا مقالاتی از ادبیات خاکستری گنجانده شده است؟». علاوه بر این، در این مرحله بر اساس نظر محققان باید معیارهای ورود و خروج بازبینی شود، با این سوال که «آیا موضوع کاملاً تحت پوشش است یا خیر» (Erwin, et al., 2011, p. 195).

۴. سنجش اعتبار فراترکیب

اعتبار تحقیقات انجام شده با روش فراترکیب، مانند هر تحقیق کمی و کیفی دیگری باید مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به ادبیات مورد بررسی در این مقاله، پنج روش جهت افزایش و سنجش اعتبار تحقیقات فراترکیب متداول است:

بازبینی

جهت بازبینی تحقیق می‌توان از بازبین یا بازبینان برای بررسی تمام مراحل فراترکیب (یعنی انتخاب مطالعات، ارزیابی مطالعات، تهیه داده‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها) دعوت کرد. بازبین نه تنها باید رویه‌های گام‌های مختلف را برای هرگونه تعصب مربوط به پژوهشگر (ها) بررسی کند، بلکه باید به این نکته توجه داشته باشد که آیا روش‌های جایگزین برای داده‌ها و مفهوم‌سازی آن‌ها امکان‌پذیر است؟ بازبین باید به تمام داده‌های موجود و تمامی تحلیل‌های اولیه دسترسی داشته باشد (Timulak, 2009, p. 297).

کیفیت مطالعات کیفی اولیه

از مسائل اعتبار یک فراترکیب، کیفیت تحقیقات اولیه

دارد که اطلاعات را جمع‌آوری می‌کنند و اطمینان حاصل می‌کنند این کار را با روش قابل اعتماد و تفسیرکننده صورت گرفته باشد» (Cooper, 2016, p. 21).

مرحله ۵: ارائه یافته‌های سنتز بین مطالعه‌ای

«ایجاد یک سند عمومی که تحقیق را توصیف می‌کند، وظیفه‌ای است که تحقیق را کامل می‌کند» (Cooper, 2016, p. 24). «در این مرحله، محققان آنچه در فرآیند فراترکیب کیفی ظاهر می‌شوند را ارائه می‌کنند. ارائه موثر یافته‌ها باید مخاطبان مختلفی را که می‌توانند از فراترکیب استفاده کنند تا از نتایج تحقیقات به عمل بهره‌مند شوند، مورد توجه قرار دهد. بسیاری از روش‌های فراترکیبی از یک صفحه نمایش بصری (نمودارها، تصاویر، جداول) برای نشان دادن یافته‌ها برای خوانندگان به صورت گرافیکی استفاده می‌کنند» (Erwin, et al., 2011, p. 194).

مرحله ششم: بازتاب در فرایند

در طول فرایند فراترکیب می‌بایست محقق آماده ایجاد تغییرات در مراحل قبلی باشد. لازم است بازتاب هر مرحله، در مراحل قبلی فراترکیب نیز دیده شود.

هر تحقیق هرگز به اندازه‌ای که در کتاب‌های درسی توضیح داده شده خطی نیست. شما متوجه خواهید شد که مشکلاتی که در هر مرحله از فراترکیب شما رخ می‌دهد، نیاز به بازبینی و تصمیم‌گیری‌هایی برای تغییر در مراحل قبلی دارد؛ به عنوان مثال، جستجوی ادبیات شما ممکن است شامل مواردی شود که نشان دهد موضوع مورد نظر شما باید دوباره تعریف می‌شود. ... به همین دلیل، خوب است با یک برنامه کامل برای سنتز خود شروع کنید اما برای پیشرفت پروژه، امکان تغییر را در نظر بگیرید. (Cooper, 2016, p. 19).

به عنوان مثال، در مرحله اول می‌تواند سؤالاتی شامل موارد زیر وجود داشته باشد: «آیا سوال تحقیق روشن

اعتبار سنجی توسط محققان اولیه

در فراترکیب نیز همانند فراتحلیل برای اعتبارسنجی، استفاده از نظر محققان مطالعات ورودی امکان‌پذیر است. «یکی از روش‌های اعتبارسنجی، نظرسنجی از محققان مطالعات اولیه در مورد اعتبار فراترکیب است» (McCormick, et al., 2003, p.940). با توجه به خبرگی پژوهشگرانی که مطالعات آنها به عنوان ورودی‌های معتبر وارد فراترکیب شده است، تأیید اعتبار خروجی‌های فراترکیب و مفاهیم توسعه پیدا کرده در آن توسط آنها، می‌تواند بر اعتبار فراترکیب بیافزاید.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

روش فراترکیب راه‌حل مناسبی برای استفاده از یافته‌های کیفی موجود جهت پردازش نظریه جدید است. همانطور که در مقاله به آن اشاره شد، این روش با سایر روش‌های جمع‌آوری و همچنین روش‌های ترکیب (سنتز) در مطالعات کیفی تفاوت‌هایی دارد. استفاده از مراحل ارائه شده در این مقاله می‌تواند پژوهشگران را در اجرای صحیح این روش یاری رساند؛ اما تجربه استفاده از این روش نشان داده است که باید در استفاده از روش فراترکیب دقت بیشتری صورت گیرد. در تحقیقات صورت گرفته بر مطالعات انجام شده با روش فراترکیب چند نقص متداول قابل مشاهده است. یکی از مشکلات اصلی، عدم انجام سنتز در این تحقیقات می‌باشد. اگر یک مرحله در فرایند فراترکیب باعث تفاوت آن از «گردآوری ادبیات تحقیق» گردد، آن مرحله سنتز است. «بررسی‌های ادبیات موضوع بعضاً به عنوان محصولات فراترکیب نامگذاری می‌شوند، حتی اگر در واقع سنتز را ارائه ندهند» (Thorne, 2015, p. 1347). بسیاری از مطالعات متعددی که از برچسب «فراترکیب» استفاده می‌کنند، هیچ سنتزی انجام نمی‌دهند و یک بررسی سیستماتیک بدون سنتز هستند که نباید فراترکیب نامیده شوند (Bergdah, 2019, p. 6). در واقع،

است. به عبارت دیگر، «محققان انجام یک فراترکیب، چگونه در مورد کیفیت مطالعه تحقیقاتی موجود در فراترکیب قضاوت می‌کنند؟» (Erwin, et al., 2011, p. 190,191). وجود شاخص‌های معین و قابل دفاع برای انتخاب مطالعات ورودی و همچنین گستردگی جستجو برای یافتن مطالعات کیفی پیرامون موضوع تحقیق، باعث افزایش اعتبار فراترکیب می‌شوند.

تحلیلگران مستقل

تحلیلگران مستقل، کل تجزیه و تحلیل را می‌توانند همزمان شروع کنند، اما به طور مستقل کار می‌کنند. در پایان هر مرحله از تجزیه و تحلیل، آن‌ها می‌توانند با هم ملاقات داشته، و سعی کنند به اتفاق نظر برسند (Hill, et al., 1997, p.556). وجود کار تیمی در انجام فراترکیب و استفاده از نظرات بیش از یک نفر در طول فرایند تحقیق از جمله اقداماتی است که می‌تواند بر اعتبار فراترکیب بیافزاید.

شفافیت

در تمامی روش‌های کیفی، بیان شفاف آنچه انجام شده، بخشی از اعتبار تحقیق را تشکیل می‌دهد. در فراترکیب نیز توصیه می‌شود تمام قسمت‌ها یعنی شیوه گردآوری مقالات، عناوین مقالات ورودی، شیوه سنجش کیفیت و نحوه ترکیب اطلاعات به صورتی گویا در دسترس سایر محققان قرار گیرد. «داشتن شفافیت و صحت، اعتبار گزارش نهایی را به حداکثر می‌رساند. به منظور ایجاد شفافیت باید نموداری از مطالعات صورت گرفته و مورد استفاده، تهیه شود و مراحل طی شده تا مرور آخرین لیست مقالات و البته دلایل کنار گذاشتن برخی مطالعات از پژوهش، توضیح داده شود» (Sherwood, 1997, p. 34).

در بررسی مطالعات منتشر شده با استفاده از روش فراترکیب، فرانس و همکاران نتیجه‌گیری می‌کنند که ۳۸ درصد از تحقیقات منتشر شده نتوانسته تفسیر جدیدی از مطالعات اولیه ایجاد کند. آنها در ادامه گزارش می‌دهند که ۱۳٪ از مطالعات، رویکردی متناسب با هدف تحقیق اتخاذ نکرده‌اند (France, et al., 2014, p. 1).

همچنین این روش نیز مانند سایر روش‌های تحقیق کیفی با چالش اعتبار مواجه است و لازم است محققان برای افزایش اعتبار تحقیق خود مواردی را که در مقاله به آن اشاره گردیده است را به دقت به کار گیرند.

سنتز، قلب این روش است و بدون آن، هدف از انجام فراترکیب که ایجاد تئوری و مفهومی جدید و متفاوت نسبت به تحقیقات ورودی است صورت نخواهد گرفت. یکی از نقدهای وارد در مطالعاتی که از روش فراترکیب استفاده کرده‌اند این است که همه محققان سعی در رسیدن به یک سنتز ندارند (Thorne, 2017, p. 5). در بررسی هال^۱ و بونداس^۲ از تحقیقاتی که با روش فراترکیب انجام شده‌اند، از جمله مهمترین مشکلات و نگرانی‌ها، فقدان تحلیل و نظریه‌سازی در این تحقیقات است. (Bondas & Hall, 2007, p. 119).

همچنین در استفاده از فراترکیب همچون سایر روش‌ها محقق باید تصور روشنی از هدف انجام تحقیق داشته باشد و اینکه رویکرد مناسب برای انجام آن چیست.

1. Hall

2. Bondas

منابع

- Report, 15(6), pp. 1635-42.
- Conn, V. S., Valentine, J. C., Cooper, H. M., & Rantz, M. (2003). Grey literature in meta-analyses. *Nursing Research*, 52, 256-261.
- Cooper, H., 1998. *Synthesizing Research: A Guide for Literature Reviews. Vol 2*. London: Sage.
- Cooper, H., (2016). *Research Synthesis and Meta-Analysis: A Step-by-Step Approach*. London: SAGE.
- Corbin, J. & Strauss, A., (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. London: Sage.
- Dixon-Woods, M., Shaw, R. L., Agarwal, S. & Smith, J. A., (2004). The problem of appraising qualitative research. *Quality & Safety in Health Care*, Volume 13, pp. 223-225.
- Elliott, R., Fischer, C. T. & Rennie, D. L., (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research in psychology and related fields. *British Journal of Clinical Psychology*, Volume 38, pp. 215-229.
- Erwin, E. J., Brotherson, M. J. & Summers, J. A., (2011). Understanding Qualitative Metasynthesis: Issues and Opportunities in Early Childhood Intervention Research. *Journal of Early Intervention*, 33(3), pp. 186-200.
- Finfgeld-Connett, D., (2006). Meta-synthesis of نجفی, ف., منجدبی, ف., و نیک‌پیما, ن., (۱۳۹۱). «متا سنتز تحقیقات کیفی در پرستاری: یک مطالعه مروری». *تحقیقات کیفی در علوم سلامت*. شماره ۴. ص ۳۲۰-۳۳۵.
- Aguirre, R. T. & Bolton, K. W., (2014) Qualitative interpretive meta-synthesis in social work research: Uncharted territory. *Journal of Social Work*, 14(3), p. 279-294.
- Bergdah, E., (2019). Is meta-synthesis turning rich descriptions into thin reductions? A criticism of meta-aggregation as a form of qualitative synthesis. *Nursing Inquiry*, Volume 26, pp. 1-8.
- Bondas, T. & Hall, E., (2007). A decade of metasynthesis research in health sciences: A meta-method. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, Volume 2, p. 101-113.
- Bondas, T. & Hall, E., (2007). Challenges in approaching metasynthesis research. *Qualitative Health Research*, 17(1), pp. 113-21.
- Britten, N. et al., (2002). Using meta ethnography to synthesise qualitative research: a worked example. *Journal of Health Services Research & Policy*, 7(4), p. 209-15.
- Campbell, R. et al., (2003). Evaluating meta-ethnography: a synthesis of qualitative research on lay experiences of diabetes and diabetes care. *Social Sci Med*, 56(4), p. 671-84..
- Chenail, R., (2010). How to read and review a book like a qualitative researcher. *The Qualitative*

- Qualitative Health Research: A Practical Guide to Meta-Analysis and Meta-Synthesis. Vol 3.* London: Sage.
- Ring, N., Jepson, R. & Ritchie, K., (2011) Methods of synthesizing qualitative research studies for health technology assessment. *International Journal Technology Assess Health Care*, 27(4), p. 384-90.
- Ring, N., Mandava, L. & Jepson, R., (2010) *A guide to synthesising qualitative research for researchers undertaking health technology assessments and systematic reviews*, s.l.: s.n.
- Sandelowski, M., (2008) Reading, writing and systematic review. *Journal of Advanced Nursing*, 64(1), pp. 104-10.
- Sandelowski, M. & Barroso, J., (2003) Toward a metasynthesis of qualitative findings on motherhood in HIV-positive women. *Research in Nursing & Health*, 26(2), pp. 153-70.
- Sandelowski, M. & Barroso, J., (2007) *Handbook for synthesizing qualitative research*. New York: Springer.
- Sandelowski, M., Docherty, S. & Emden, C., (1997) Focus on qualitative methods. Qualitative metasynthesis: issues and techniques. *Research Nurs Health*, 20(4), pp. 365-71.
- Schreiber, R., Crooks, D. & Stern, P. N., 1997. Qualitative meta-analysis. In: *Completing a qualitative project: Details and dialogue*. Thousand : Sage, pp. 311-326.
- Sherwood, G., (1997) Meta-synthesis of qualitative presence in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 55(6), pp. 708-14.
- Finfgeld, D. L., (2003). . Metasynthesis: The state of the art so far.. *Qualitative Health Research*, Volume 13, pp. 893-904.
- Finlayson, K. & Dixon, A., (2008) Qualitative meta-synthesis: a guide for the novice. *Nurse Research*, 15(2), pp. 59-71.
- France, F. E. et al.(2014) A methodological systematic review of what's wrong with meta-ethnography reporting. ,. *BMC Medical Research Methodology*, p. 14:119.
- Hill, C. E., Thompson, B. J. & Williams, E., (1997) A guide to conducting consensual qualitative research. *The Counseling Psychologist*, Volume 25, pp. 517-572.
- Major, C. & Savin-Baden, M., (2010) *An introduction to qualitative research synthesis: Managing the information explosion in social science research*. New York: Routledge.
- McCormick, J., Rodney, P. & Varcoe, C., (2003) Reinterpretations across studies: An approach to meta-analysis. *Qualitative Health Research*, Volume 13, pp. 933-944.
- Mohammed, M. A., Moles, R. J. & Chen, T. F., (2016) Meta-synthesis of qualitative research: the challenges and opportunities. *International Journal of Clinical Pharmacy*.
- Noblit, G. W. & Hare, D. R., (1988) *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies*. Newbury Park: Sage.
- Paterson, B. & Canam, C., (2001) *Meta-Study of*

- analyses of caring: defining a therapeutic model of nursing.. *Advansse Practis Nursing Qualitative*, Volume 3, pp. 32-42.
- Thorne, S., (2015) Qualitative metasynthesis: A technical exercise or a source of new knowledge? *Psycho-Oncology*, 24(11), p. 1347–1348..
- Thorne, S., 2017. Metasynthetic madness: What kind of monster have we created?. *Qualitative Health Research*, Volume 27, p. 3–12.
- Timulak, L., 2009. Meta-analysis of qualitative studies: A tool for reviewing qualitative research findings in psychotherapy. *Psychotherapy Research*, Volume 19, pp. 591-600.
- Tong, A., Lowe, A., Sainsbury, P. & Craig, J., 2008. Experiences of parents who have children with chronic kidney disease: A systematic review of qualitative studies. *Pediatrics*, Volume 121, pp. 349-360..
- Walsh, D. & Downe, S., 2005. Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2), p. 204–11.
- Zimmer, L., (2006). Qualitative meta-synthesis: A question of dialoguing with texts. *Journal of Advanced Nursing*, Volume 53, pp. 311-318.